

Pažnja

(*attention, Aufmerksamkeit, attentio*) primarno označava usmerenost, odnosno koncentrisanost svesti na određene objekte (a ne na druge) i kao takva smatra se ključnim fenomenom za konstituisanje svesti i sposobnost apstrahovanja. Kao glavne karakteristike pažnje ističu se selektivnost, pristup svesti percepcijama objekata pažnje i njihovo ojačavanje. Izuzev funkcije selektivnosti, neki autori naglašavaju ulogu pažnje u ostvarivanju jedinstva iskustva (svesti), dok je u psihoanalizi važan fenomen „slobodno plutajuće“ pažnje. Kroz svoju istoriju pažnja je nekada razumevana na-prosto kao mentalno stanje ili pak pasivno stanje u koje smo dovedeni, dok su je drugi autori smatrali vrstom činjenja, aktima svesti, često praćenim aktima volje. Danas ovu ambivalentnost možemo tretirati kao različite aspekte pažnje (pasivne ili aktivne), koji omogućavaju potpunije razumevanje specifične dinamike pažnje.

Oslanjajući se na Aleksisa de Tokvila, Ben Berger angažman određuje kao spoj pažnje i aktivnosti, odnosno uložene energije (v. **akcija**), shvatajući pritom pažnju kao usredsređenost, informisanost (o relevantnim javnim događanjima od interesa) i svest o svrhama angažmana. Glavni problem savremenih demokratija Berger vidi u nedostatku pažnje, koja se, prema njegovom mišljenju, posebno rasplinjava u široko shvaćenom i nedovoljno određenom fenomenu građanskog angažmana (v. **građanski angažman**). U tom smislu pitanje pažnje jedan je od osnovnih problema društvenog angažmana. Ono se na drugačiji način može razumeti i kao problem strategija društvenih pokreta da se zadobije pažnja onih aktera koji bi trebalo da reaguju na situaciju (v. **poziv, akter, odgovornost**). Imajući u vidu da

je pažnja i u pogledu svog intenziteta i u pogledu trajanja ograničen resurs, ne radi se samo o tome kako imati više pažnje, već i o pitanju njene rasutosti. Danas je ovaj problem nužno isprepletan sa problemom mehanizama iznuđivanja pažnje koji postaju, razvojem novih tehnologija i takozvane „ekonomije pažnje“, sve dominantniji.

Pored individualne možemo govoriti i o zajedničkoj pažnji, čije bi se konstituisanje moglo pokazati kao ključni prelaz ka formiranju kolektivnog subjekta (v. **grupa**).

| 14 |

Za dalje čitanje:

- Berger, Ben (2011), *Attention Deficit Democracy. The Paradox of Civic Engagement*. Princeton: Princeton University Press.
- Collins, Randall (2001), „Social movements and the focus of emotional attention“, Goodwin, Jeff, James M. Jasper, and Francesca Polletta (ur.), *Passionate Politics: Emotions and Social Movements*. Chicago: University of Chicago Press, str. 27–44.
- Eilan, Naomi, Christoph Hoerl, Teresa McCormack, Johannes Roessler (2005), *Joint Attention: Communication and Other Minds*. Oxford: Oxford University Press.
- Husserl, Edmund (2004), *Wahrnehmung und Aufmerksamkeit. Texte aus dem Nachlass (1893–1912)*. Husserliana XXXVIII. Dordrecht: Springer.
- Merleau-Ponty, Maurice (1962), *Phenomenology of Perception*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Ribot, Théodule-Armand (2007), *The Psychology of Attention*. Whitefish: Kessinger Publishing.
- de Tocqueville, Alexis (1838), *Democracy in America*. New York: Adlard and Saunders.
- Williams, James (2018), *Stand out of our Light: Freedom and Resistance in the Attention Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.